

УДК 636.22/.28.083.082.064

Автор: Т. П. ШКУРКО, доктор с.-г. наук, Дніпропетровський державний аграрний університет

Направлене вирощування ремонтних телиць молочних порід

Направлене вирощування ремонтних телиць – одне із головних завдань тваринників. Особливо актуальне його вирішення у зв'язку з широким використанням голштинської та голштинізованої худоби. Рівень вирощування телиць в усі вікові періоди спричиняє достовірний вплив на стан здоров'я тварин, їх наступну молочну продуктивність, відтворну здатність, строки продуктивного використання і в значній мірі визначає ефективність галузі молочного скотарства.

Тому організація і технологія вирощування ремонтного молодняку повинна базуватися на закономірностях індивідуального росту і розвитку та сприяти формуванню тварин з міцною конституцією і високою продуктивністю. Адже відомо, що від недорозвиненості органів внаслідок недостатньої годівлі та невідповідних умов утримання за

один період вирощування залишає негативні наслідки, навіть якщо наступний період розвитку тварини відбувається за сприятливих організаційно-технологічних умов.

Л.В. Зборовський [1] зазначає, якщо телиці недорозвинуті, то ні високий рівень племінної роботи, ні цінні плідники, ні жорсткий добір не дадуть бажаного ефекту. Окрім того, такі тварини не відзначаються інтенсивністю молокоутворення як у перші дні після отелення, так і в цілому за господарське використання.

Для контролю за ростом телиць і корів молочних порід прийнято стандартні показники: живої маси та ростовий – висота в холці. Для тварин голштинської породи стандартні показники живої маси повинні становити після першого отелення 82%, другого – 92% і після третього – 100% живої маси повновікової корови. В зв'язку з вище наведеним, при

створенні високопродуктивних стад доцільно складати науково-обґрунтовані плани вирощування ремонтного молодняку. Вирішення проблеми оптимального вирощування ремонтного молодняку молочної худоби виникає і в зв'язку з скороченням тривалості продуктивного використання корів.

При вирощуванні племінного молодняку необхідно забезпечувати середньодобові прирости до 6-місячного віку не менше 750–800 г, з 6 до 12 місяців – 650–700 г і старше – 550–600 г, а за весь період розвитку – не менше 750 г [2]. За нормальних умов вирощування телиці у 12-місячному віці досягають 50 % живої маси і 85 % висоти в холці дорослих корів, у 15-місячному віці – відповідно 60% і 90% [3]. Господарське використання племінних телиць можливе при досягненні ними 2/3 живої маси повновікових корів.

Технологічний процес вирощування молодняку складається з п'яти пов'язаних між собою етапів відповідно до вікових періодів росту і розвитку:

- від народження до 15-20 – денного віку (профілакторний період);
- від 15-20 – денного до 4-6 – місячного віку (молочний період);
- від 4-6 до 15 – місячного віку (період інтенсивного росту і розвитку);
- від 15 до 18 – місячного віку (період відтворення);
- від 18 до 27 – місячного віку (нетелі першої та другої половини тільності – період формування майбутньої корови).

Важливий період індивідуального розвитку – період новонародженості. При відсутності окремого родильного приміщення, необхідно виділити під нього частину корівника, яку і займають тварини. Виділене приміщення повинно бути теплим, сухим, світлим, оснащене природною або штучною системою вентиляції. Отелення корів бажано організувати в боксах, які заздалегідь старанно чистять і дезінфікують.

При отеленні корів у секціях за безприв'язного утримання обладнують розбірні станки (бокси) розміром 3,5х3,5 м.

Для забезпечення міцного здоров'я новонародженого теляти бажаним є підсис протягом 12 годин. За такої тривалості перебування теляти з матір'ю, останні слабкіше реагують на його відлучення.

З метою запобігання захворювання новонароджених, перед тим як теля зробить спробу ссати матір, оператор повинен старанно підмити вим'я корови слабо-рожевим розчином перманганату калію та здоїти перших 5-6 цівок молозива у спеціальну посуду. За перші 12 годин після народження телята ссуть молозиво 5-6 разів. При цьому вони споживають в середньому 4 кг молозива. Цієї кількості досить для набуття стійкого пасивного імунітету. Якщо новонароджене теля знаходиться окремо від матері, то йому у перші 24 години необхідно запропонувати молозиво 4-5 разів. При цьому телята з живою масою нижче середньої повинні отримувати не більше одного літра молозива за кожне випоювання. Слід також пам'ятати, що найбільша проникність стінки кишечника зберігається у перші 6 годин після народження теляти, а далі знижується до

кінця доби досить різко. Тому випоювати молозиво телятам потрібно не пізніше як через годину після народження.

Телятам на протязі 7 днів випоюють материнське молозиво три рази на добу по 1,5-2 кг, залежно від розвитку і здоров'я. У наступні дні норму поступово збільшують, не допускаючи перегодівлі. Слабким телятам згодують молозиво частіше і меншими порціями. Не можна допускати напування телят холодним, несвіжим молозивом та від хворих на мастит корів, використовувати гумові соски з отвором великого діаметру. З 5-денного віку за годину до годівлі або через годину після прийому молочного корму, телятам дають злегка підсолону (1 г кухонної солі на 1 літр води) переварену воду, охолоджену до температури +37°C...+39°C, а з другого тижня – лише воду температурою 25°C. Починаючи з 2-тижневого віку, тваринам надають до неї вільний доступ. Потреба у питній воді телят становить 10% від їх живої маси. Раннє привчання до води сприяє кращому поїданню телятами сухих кормів.

Залежно від можливостей, економічних міркувань і подальшого призначення молодняку випоюють різну кількість незбираного молока і відвіжок. Телятам, відібраним на племінні цілі, бажано випоїти не менше 400 літрів незбираного молока. Для цього складається схема годівлі ремонтних теличок до 6-місячного

віку. Оптимальні затрати кормів відповідно до схеми вирощування молодняку до 6-ти місячного віку становлять: 350–400 кг незбираного молока, 500–600 кг збираного молока, 180–225 кг концентрованих кормів, 200–260 кг сіна, 300–400 кг силосу, 180–200 кг коренеплодів і 1400–1600 кг зеленої маси трави.

У молочний період вирощування важливо якомога раніше привчати телиць до рослинних та концентрованих кормів, що сприяє кращому розвитку у них травної системи. Найбільша інтенсивність росту органів травлення спостерігається у перші три місяці життя телят, що зумовлює підготовку травного каналу до переважно рубцево-сичужного травлення, яке характерне дорослій худобі. Так, якщо при народженні телят співвідношення сичуга й передшлунків становить 1:0,97, то у 3-місячному віці воно досягає 1:3,87, тобто ріст передшлунків у цей період у 4 рази інтенсивніший ніж ріст сичуга [4]. Тому годівля племінних телиць повинна забезпечувати оптимальний їх ріст і розвиток, який в дорослому віці, коли вони стануть коровами, сприяв би споживанню великої кількості об'ємних кормів, необхідних для високих надоїв.

Для цього починаючи з 7-10-денного віку, телят привчають до доброякісного сіна та концентрованих кормів. До споживання соковитих кормів привчають із місячного віку. З цього ж віку привчають

і до зеленої маси. З мінеральних речовин телятам згодують кухонну сіль, крейду, трикальційфосфат тощо.

Останнім часом кормова промисловість все в більшій мірі забезпечує тваринництво повнораціонними кормами для телят. Так, ТЕКРО – одна з провідних компаній на українському ринку з виготовлення преміксів кормових добавок, вітамінно-мінеральних сумішей, білково-вітамінних та лікувальних кормових добавок пропонує для сільськогосподарського виробника повнораціонний передстартовий корм у гранулах – ТЕКРОСТАРТ для телят з 5-денного до 3–6-місячного віку.

Передстартовий корм ТЕКРОСТАРТ згодуюється після давання молозива або молока починаючи з невеликих порцій. Використання його продовжують протягом 60 днів. Рекомендується до передстартового корму додавати плющене зерно кукурудзи та ячменю або дерть цих зернових культур, що дасть можливість після 60 дня поступово перейти на концентровані корма господарства і забезпечити стабільні середньодобові прирости.

Раннє привчання до споживання концентрованих кормів сприяє розвитку рубця і дає можливість раніше припинити випоювання телят молоком. Але при цьому слід пам'ятати, що припинення випоювання телятам молочних кормів визначається не їх віком, а ступенем привчання тварин до поїдання підгодівлі.

Не з'їдений корм повинен щодня видалятися з годівниць, оскільки змочені слиною залишки є сприятливим середовищем для мікроорганізмів, які спричиняють порушення травлення і захворювання у телят.

Після закінчення профілактичного періоду телят утримують окремими групами по 6–8 голів, із розрахунку 1,5–2,0 м² площі на теля. Склад груп упродовж усього періоду вирощування бажано залишати незмінним.

У післямолочний період раціони молодняку за структурою поступово повинні наближуватися до раціонів дорослої худоби. Частку концентрованих кормів у раціонах телиць слід зменшувати, а питому вагу об'ємистих кормів збільшувати. Годівля телиць переважно соковитими та грубими кормами хорошої якості з мінімумом концентратів сприяє розвитку у них якостей високопродуктивної молочної худоби, попереджає ранню

статеву зрілість і ожиріння. Середня добова норма 2–2,2 кг сухої речовини кормів на 100 кг живої маси забезпечують вирощування молодняку з добре розвинутим травним трактом, що дозволить майбутній корові споживати в значних кількостях об'ємисті корми.

Основним джерелом поживних речовин для молодняку в зимовий період є сіно, силос, сінаж, коренеплоди, концентрати, мінеральні добавки, влітку – зелена маса, концентрати, мінерали. При годівлі молодняку виключно силосом і сіном необхідно додатково давати 1–2 кг концентрованих кормів. Їх кількість у раціоні залежить від якості об'ємистих кормів і досягнутих приростів.

При значній кількості силосу в раціоні молодняк, як правило, відчуває нестачу фосфору, тому обов'язково необхідно згодувувати по 20–40 г на голову кормових фосфатів (преципітат, кісткове борошно, монокальційфосфат, трикальційфосфат).

При згодовуванні бідних на протеїн кормів (старе або не якісне сіно, солома, буряки тощо) телиці повинні одержувати 200–400 г протеїну за рахунок білкових кормів.

Влітку телиць утримують на пасовищах, або у таборах. Пасовищний корм, моціон, сонячне світло і чисте повітря сприятливо впливають на здоров'я молодняку, на розвиток кісток, м'язової тканини та внутрішніх органів. Бажано, щоб весь ремонтний молодняк старше 6-ти місяців утримувався в літній період на пасовищах.

У перший рік життя потреба телиць у поживних речовинах не може бути забезпечена за рахунок пасовища. Їм необхідно додатково згодувувати до 1 кг концентрованого корму багатого на енергію. При недостатній продуктивності пасовищ та випасів молодняк необхідно підгодовувати зеленими кормами з посівних площ. Загальна добова норма зеленого корму (разом з пасовищем) повинна складати: у віці 7–9 місяців – 18–22 кг, 10–12 місяців – 14–26 кг, 13–15 місяців – 27–30 кг, 16–18 місяців – 32–35 кг, 19–24 місяців – 36–40 кг.

До раціону телиць необхідно постійно вводити солі макро- і мікроелементів, а також вітамінні препарати – особливо з жиророзчинними вітамінами, оскільки ці сполуки суттєво впливають на розвиток органів розмноження.

При належній годівлі статеві цикли у телиць починають проявлятися у 6–7

місячному віці, а до 10–12 місячного віку вони нормалізуються, стають більш чіткими і періодичними, що властиво дорослим тваринам. Такі ознаки статевої зрілості повинні бути одною із контрольних ознак за якістю вирощування молодняку. Для того, щоб у телиці регулярно проявлялися статеві цикли, необхідна оптимізована повноцінна годівля.

Ф. Ф. Ейснер [5] запевняє, що в перспективі в молочному скотарстві у нашій державі буде застосовуватися осіменіння телиць у віці 14–15 місяців, але перехід до такої системи відтворення повинен бути обережним і обов'язково на основі покращення умов вирощування молодняку. Встановлена позитивна корелятивна залежність між тривалістю життя і живою масою первісток голштинської породи ($r=+0,169$; $P>0,95$), що вказує на можливість на рівні тенденції регулювання цією ознакою напрямним вирощуванням ремонтного молодняку [6].

Отже, в умовах інтенсивного ведення молочного скотарства від того, як вирощують ремонтний молодняк, залежить стан здоров'я тварин, їх продуктивність, відтворна здатність та тривалість продуктивного використання. Взагалі, турботу про отримання здорових, з міцною конституцією, високопродуктивних тварин необхідно починати ще при народженні плоду в череві матері. **!**

Література

- Зборовский Л.В. Интенсивное выращивание телок / Л.В. Зборовский. – М.: Россельхозиздат, 1991. – С. 51–79. (в пер.).
- Програма селекції та розвитку тваринництва Дніпропетровської області на 2003–2010 роки / В.С. Козир, В.І. Барабаш, К.Я. Качалова та ін. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2003. – 149 с.
- Сірацький Й., Федорович Є. Правила вирощування високопродуктивного ремонтного молодняку // Пропозиція. – 2000. – №7. – С. 70–71.
- Вирощування ремонтних телиць / М.В. Зубець, Й.С. Сірацький, Я.Н. Данилків. – К.: Урожай, 1993. – 136 с.
- Эйснер Ф.Ф. Племенная работа с молочным скотом. – М.: Агропромиздат, 1986. – 184 с.: ил.
- Шкурко Т.П. Продуктивное использование корів молочних порід / Монографія. Дніпропетровськ: ІМА Пресс, 2009. – 240 с.: ил.